

**DET NASJONALE
STATSADVOKATEMBETET**

Justis- og Beredskapsdepartementet

DERES REF.:
20/107593-3

VÅR REF.:
2020/00934-4/KRS

DATO:
23.11.2020

HØRING: ENDRINGER I STRAFFEPROSESSLOVEN OG STRAFFELOVEN (ETTERFORSKINGS – OG PÅTALEPLIKT I STORE STRAFFESAKER OG SERIEOVERGREP M.V.) - HØRINGSSVAR FRA DET NASJONALE STATSDVOKATEMBETE (NAST)

1. Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 31. august 2020 med vedlagt høringsnotat om forslag til endringer i straffeprosessloven og straffeloven.

På bakgrunn av en henvendelse fra Riksadvokaten i brev 10. september 2019 har Justis- og beredskapsdepartementet i nevnte høringsnotat foreslått endringer i reglene om adgangen til å avgrense etterforskning og påtale i omfattende straffesaker. Høringsnotatet inneholder også et forslag fra riksadvokaten om å innta en ny bestemmelse i straffeloven som skal ramme serieovergrep.

Slik NAST har forstått det, er initiativet fra Riksadvokaten i brev av 10. september 2019 særlig foranlediget av erfaringene med større nettovergrepssaker og de utfordringer disse sakene utgjør for politi- og påtalemyndighet, ikke minst opp mot ressursbruken disse sakene krever.

2. Etterforsknings- og påtalepliktens grenser i omfattende straffesaker

a. Som framholdt i høringsnotatet har enkelte straffesaker et omfang som skaper betydelige kapasitetsutfordringer for straffesakskjeden. Nettovergrepssaker, narkotikasaker, økonomiske straffesaker er nevnt som eksempler.

NAST vil bemerke at de facto avgrensnes straffesakene i dag ved at etterforskningsressursene er begrensede, men også andre forhold. Politiets mulighet til å oppklare nettovergrepssaker vil eksempelvis begrenses ved at lagringsplikten hos teleselskapene for elektroniske bevis (IP-

adresser) er satt til kun 3 uker. Moderne kommunikasjonsteknologi med adgang til kryptert kommunikasjon fører til at politiet med gjeldende metodebruk og ressurstillgang, kun vil fange et øyeblikksbilde av ulike former for alvorlig kriminalitet.

Det er som kjent opportunitetsprinsippet som gjelder i norsk straffeprosess. Dette kommer til uttrykk i straffeprosessloven §§ 62 a annet ledd, 70 og 224 annet ledd.

Gjeldende rett for etterforsningsplikten er beskrevet av departementet i høringsnotatet pkt. 2.2.1 side 4 flg. Som det framgår av notatet gir straffeprosessloven § 224 annet ledd annet punktum allerede en adgang for riksadvokaten til å gi retningslinjer om den nærmere gjennomføringen og om begrensninger i etterforsningsplikten. I Riksadvokatens rundskriv nr. 3/1999 Etterforskning punkt III.1 har riksadvokaten gitt føringer om at det er adgang til å unnlate å sette i verk etterforskning i enkelte saker ut fra ressursprioritering eller andre saklige grunner. Det er videre vist til riksadvokatens rundskriv nr. 3/2016 Henleggelse på grunn av manglende saksbehandlingsskapasitet.

Departementet har forslått en presisering av straffeprosessloven § 224 annet ledd, se notatet side 12. Endringen som er foreslått vil gjøre § 224 annet ledd mer i harmoni med dagens praksis.

NAST kan gi sin tilslutning til presiseringen som er foreslått, men den synes strengt tatt overflødig. Formuleringen i klamme " ..i omfattende saker" bør utgå.

b. Er det behov for endringer i straffeprosessloven § 62 a ?

I notatet pkt. 2.5 side 16 har departementet reist spørsmål om straffeprosessloven § 62 a annet ledd. Bakgrunnen er en henvendelse fra riksadvokaten i det ovennevnte brev datert 10. september 2019 side 9. Riksadvokaten har i brevet reist spørsmål om det er behov for å utvide adgangen til å henlegge saker etter straffeprosessloven § 62 a annet ledd

Som departementet framholder har Straffeprosessutvalget har i NOU 2016 : 24 i utkastet til § 28-2 annet ledd foreslått en adgang til å henlegge saker når strafforfølgningen ikke er i det offentliges interesse uavhengig av straffebudets strafferamme.

NAST bemerker at forslaget fra Straffeprosessutvalget på dette punkt har mye for seg. Ny straffeprosesslov er for tiden til behandling i departementet og endringsforslaget bør utstå til denne behandlingen er ferdigstilt.

c. Er det behov for endringer i straffeprosessloven § 70 ?

Riksadvokaten har reist spørsmål om det er behov for at lovgiver gir noen nærmere retningslinjer for utøvelsen av skjønnet etter straffeprosessloven § 70, se notatet side 17.

NAST tror nok bestemmelsen praktiseres slik at prosessøkonomisk påtaleunntatelse benyttes oftere og videre enn de saker bestemmelsen er ment å favne.

NAST er enig med riksadvokaten at det med fordel kan inntas en tilføyelse i bestemmelsen om at *"foruten prosessøkonomiske hensyn særlig skal ses hen til de straffbare forholdenes art og alvor"*.

Som riksadvokatens skriver i ovennevnte brev: *"Verdien av en slik lovendring ville ikke minst være at man gjennom eksempler i forarbeidene kunne gi politiet og påtalemyndigheten føringer og avklaringer som skaper en større grad av sikkerhet i den konkrete rettsanvendelsen."*

Også en eventuell endring av straffeprosessloven § 70 bør etter NAST mening inngå i en ny straffeprosesslov som er under utarbeidelse i departementet.

3. Bør det innføres et nytt straffebud om serieovergrep ?

NAST er delt i synet på dette spørsmålet. De fordeler og ulemper med en slik bestemmelse er godt beskrevet i høringsnotatet side 23 flg.

De som er for innføring av en bestemmelse om serieovergrep, peker på at bestemmelsen bør få anvendelse der det er begått et større antall alvorlige seksuallovbrudd. De grunnvilkår som departementet har foreslått ; *"at gjerningspersonen har begått et større antall handlinger som angitt i straffeloven §§ 291, 299 og 302"* gis tilslutning av de ved embetet som er for innføring av en slik bestemmelse. De som er for en bestemmelse om serieovergrep mener også at bestemmelsen bør kunne omfatte mindre alvorlige seksuallovbrudd mot noen - eventuelt samme - fornærmede for å synliggjøre helheten og det samlede forbryterske forsett i gjerningspersonens straffbare virksomhet. Mange fornærmede i nettovergrepssakene er sårbare ungdommer og vil bli utsatt for en gjentatt belastning ved å bli eksponert i en straffesak mot overgripere. En bestemmelse om serieovergrep vil dempe belastningen for de fornærmede under en hovedforhandling.

De statsadvokater ved embetet som er skeptiske til innføringen av en slik bestemmelse er bekymret for virkningen av at mange fornærmede ikke blir trukket inn i straffesaken fordi saken avgrenses. Straffens gjenopprettende funksjon vil kunne få begrenset vekt. At gjerningsmenn bak alvorlige seksuelle overgrep får sin fortjente straff for et eller flere konkrete forhold mot en enkelt fornærmet, vil kunne avdempe og reparere skadevirkningene av handlingene både for ofrene selv og deres familier.

En ytterligere skepsis knyttes til de rettskraftvirkninger en slik bestemmelse vil kunne gi. Pådømmelse av saker med mange fornærmede etter en kollektiv bestemmelse vil ha andre rettskraftvirkninger enn når den straffbare adferden bedømmes etter de straffebud som retter seg mot enkeltstående handlinger. En domfellelse etter en bestemmelse om serieovergrep vil innebære at samtlige seksuelle overgrep gjerningspersonen har begått i en tidsperiode vil bli rettskraftig avgjort ved pådømmelsen. Dette gjelder også handlinger i tidsperioden som ikke er nevnt i tiltalen og som i ettertid viser seg å være grovere, se brevot fra riksadvokaten av 10. september 2019 side 12. At påtalemyndigheten må gå veien om en begjæring om gjenåpning etter straffeprosessloven § 393 er en lite fristende øvelse.

Et grunnvilkår i en ny bestemmelse om serieovergrep, er foreslått å gjelde et større antall alvorlige seksualforbrytelser. "Et større antall" er et lite presist begrep, men antas å dreie seg et to-sifret antall alvorlige seksualforbrytelser for å få anvendelse. Disse alvorlige forhold må være et sammenhengende straffbart forhold, dvs. være av samme karakter, ha kontinuitet og tidsmessig nærhet. Hvor lang skal tidsperioden for serieovergrepet være for å omfattes? Skal forholdene gjelde straffbar virksomhet i flere land? Hvilke straffebestemmelser skal omfattes? Skal bestemmelsen omfatte alvorlige seksuelle overgrep mot barn og voksne?

Initiativet fra riksadvokaten er som nevnt basert på erfaringer med nettovergrepssakene. Etter NAST mening bør behovet for en særskilt regulering av denne type straffbare handlinger avgrenses til denne type modus operandi. Dette vil medføre at man begrenser straffebudet til "utelukkende å omfatte overgrep via kommunikasjonsteknologi", se notatet side 25. I utgangspunktet bør en ny bestemmelse i straffeloven være teknologinøytral, men begrepet kommunikasjonsteknologi er et vidt begrep som for praktiske formål vil favne de straffbare forhold man har behov for å ramme i en bestemmelse om serieovergrep.

Avslutningsvis vil NAST peke på at de utfordringer nettovergrepssakene skaper både for etterforskning og iretteføring, vil kunne møtes med avgrensning/tilskjæring av sakene etter straffeprosessloven § 224.

Med vennlig hilsen

Kim Sundet

statsadvokat

